

Bavinck IV, 58, 2.

De religie heeft zich nooit met deze idee van een eindeloze ontwikkeling of van een algehele ondergang van de wereld verzoend. Verschillende redenen hielden haar van het overnemen van deze wijsgerige theorieën terug. Immers is het voor geen tegenspraak vatbaar, dat al dergelijke voorstellingen aan de waarde van de persoonlijkheid tekort doen en deze opofferen aan het geheel.

Voorts miskennen zij de betekenis van het godsdienstig-zedelijk leven en stellen dit verre beneden de cultuur.

En eindelijk bouwen zij voor het heden en voor de toekomst alleen op de krachten, die in de kosmos immanent zijn en rekenen hoegenaamd niet met een Goddelijke macht, die de wereld bestuurt en haar ten slotte door rechtstreeks ingrijpen beantwoorden doet aan het door haar gestelde doel. Alle godsdiensten hebben daarom een andere verwachting voor de toekomst. Zij kennen alle in meer of minder duidelijke mate een strijd van het goede en kwade; alle koesteren zij de hoop van de zegepraal van het goede, waarbij de deugdzamen beloond en de goddelozen gestraft worden; en meestal achten zij die toekomst ook niet anders bereikbaar dan door een openbaring van bovennatuurlijke krachten, cf. deel III 229.

In de Perzische religie werd zelfs aan het einde der derde wereldperiode de verschijning van de derde zoon van Zarathustra, Sosiosh, verwacht, die een duizendjarig vrederijk zou inleiden en het verlossingswerk van zijn vader voltooien, Saussaye, Religionsgesch. II 51. Hartmann, Rel. I 239. Herzog 2 11, 239.

En onder de Mohammedanen kwam naast het geloof aan de wederkomst van Jezus ook langzamerhand de verwachting van een Mandi op, die de gelovigen weer in de gouden tijd van de "vier rechtvaardige Khalifs" zou terugvoeren, Dr. C. Snouck Hurgronje, Der Mandi, Separatabdruck von der „Revue Coloniale Internationale" 1885.

Bij Israël werd de verwachting aangaande de toekomst gebouwd op de grondslag van het verbond, dat God met Abraham en zijn zaad had opgericht. Dit verbond toch draagt een eeuwig karakter en wordt door ontrouw van mensen niet teniet gedaan, deel III 195.

Reeds in de wet betuigt God herhaaldelijk aan het volk van Israël, dat Hij, wanneer het zijn verbond overtreedt, het met de zwaarste straffen bezoeken maar zich daarna toch weer zijner ontfermen zal. Als Israël om zijn zonden onder de volken verstrooid en zijn land verwoest zal zijn, dan zal de Heere in dien tijd door het aannemen van andere volken Israël tot jaloesheid verwekken en daarna het bekeren en terugvoeren in zijn land, het zegenen met allerlei geestelijke en stoffelijke zegeningen en wrake doen over al zijn vijanden, Lev. 26, Deut. 4:23-31, 30:1-10, 32:15-43.

Na de belofte aan Davids huis, dat het bestendig en zijn stoel vast zou zijn tot in eeuwigheid, 2 Sam. 7:16, 23:5, 1 Cor. 17:14, krijgt in de verwachting aangaande Israëls toekomst dit element hoe langer hoe meer betekenis, dat de bekering en het herstel van Israël niet anders zal tot stand komen dan door de gezalfden koning uit Davids geslacht.

In de profetie worden deze gedachten breder ontwikkeld en nemen zij, ondanks de eigenaardigheid, die zij bij elk der profeten dragen, steeds vaster vormen aan.

In de verwachting, welke het Oude Test. koestert aangaande de toekomst van het volk Gods, zijn de volgende momenten duidelijk te onderscheiden.

Alle profeten verkondigen

1° aan Israël en Juda een dag van gericht en van straf. De יום יהיה dat is, de tijd, waarin de Heere zich over zijn volk ontfermen en zich aan zijne vijanden wreken zal, werd door de profeten gans anders dan door het volk opgevat.

Het volk misbruikte deze verwachting en dacht dat JHVH het, afgedacht van zijn geestelijke toestand, tegen alle gevaar beschermen zou, Am. 5:18, 6:13, Jer. 29, Ezech. 33:23v.

Maar de profeten zeiden, dat de dag van de Heere ook voor Israël een dag van gericht zou zijn; het volk zou in ballingschap gaan en zijn land aan de verwoesting worden prijs gegeven, Am..

2:4v., 5:16, 18, 27, 6:14 enz., Hos. 1:6, 2:11, 3:4, 8 :13 9:3, 6, 10:6, 11:5, 13:12, 14:1, Joël 2:1v., Mich. 3:12 4:10, 7:13, Zef. 1:1-18, Hab. 1:5 11, Jes. 2:11 v., 5:5v., 7:18v., Jer. 1:11-16 enz.

Maar toch, die straf is tijdelijk.

2° Er komt een eind aan na vele dagen, Hos. 3:3, na enkele dagen, dat is na een korte tijd, 6:2, na zeventig jaren, Jer. 25:12, 29:10, na driehonderd en negentig jaren voor Israël en veertig jaren voor Juda, Ezech. 4:4v.

God kastijdt zijn volk met mate, Jes. 27:7v., Jer. 30:11, Hij verlaat het slechts voor een kleine tijd; zijn toorn is klein, maar zijne goedertierenheid is eeuwig, Jes. 54:7, 8. Hij heeft zijn volk lief met een eeuwige liefde, en zal zich daarom weer ontfermen, Mich. 7:19, Jer. 31:3, 20. Hij kan zijn volk niet verderven, al schudt Hij het ook als in een zeef, Am. 9:8, 9. Zijn berouw is in Hem ontstoken, Hos. 11:8. Hij gedenkt zijn verbond, Ezech. 16:60.

Hij zal zijn volk verlossen, niet om Israëls wil, maar om Zijns naams wil, om zijn roem onder de Heidenen, Deut. 32:27, Jes. 43:25, 48:9, Ezech. 36:22.

Aan het einde van de straf tijd zendt God

3° de Messias uit Davids huis.

Obadja spreekt nog in het algemeen van heilanden, die de op Zion ontkomen gemeente beschermen, vs. 17, 21, cf. Jer. 23:4, 33:17, 20, 21, 22, 26. Amos zegt, dat God na het gericht over Israël de vervallen hut van David weer oprichten zal, 9:11. Hosea verwacht, dat de kinderen Israëls zich bekeeren zullen en de Heere zoeken en ook David hunnen koning, 1:11, 3:5, cf. Jer. 30:9, Ezech. 34:23, 24, 37:22-24. Micha profeteert, dat Israël niet eerder uit de macht der vijanden verlost zal worden, voordat uit het Davidisch koningshuis te Bethlehem de Heerser geboren zal zijn, 5:1, 2.

Dat Hij niet uit Jeruzalem maar, evenals David zelf, uit Bethlehem zal voortkomen, bewijst, dat het Davidisch koningshuis de troon verloren heeft en tot een staat van neder vervallen is. Jesaja zegt dan ook, dat er een rijsje zal voortkomen uit de afgehouden tronk van Isai, 11:1, 2, en Ezechiël drukt dezelfde gedachte aldus uit, dat de Heere van de opperste tak van de hoge ceder een klein, teer takje nemen zal, 17:22. God zal hem als een spruit aan Davids huis doen uitspruiten, Jes. 4:2, Jer. 23:5, 6, 33:14-17, zodat hij daarnaar ook de naam van Spruit draagt, Zach. 3:8, 6:12.

In Israëls lijdenstijd geboren, zal deze Davidide opgroeien in armoedige omstandigheden, Jes. 7:14-17; Hij is een koning, maar rechtvaardig, zachtmoedig, nederig en daarom rijdende op het veulen van een ezelin, Zach. 9:9; met de koninklijke verbindt bij de profetische, Deut. 18:15, Jes. 11:2, 40 66, Mal. 4:5 -en de priesterlijke waardigheid, Jes. 53, Jer. 30:21, Zach. 3, 6:13, Ps. 110; het rijk, dat Hij komt stichten, is een rijk van gerechtigheid en vrede, Jes. 11, 40-66, Mich. 5:9, Ps. 72, 110; Hij is en verwerft zelf de gerechtigheid en het heil voor zijn volk, Jes. 11, 42, 53, Jer. 23:5, 6, Ps. 72 enz.

Zijn verschijning heeft daarom niet eerst plaats na de dag van het gericht, maar gaat daaraan vooraf; Juda wordt eerst verlost, als God aan David een spruit zal schenken, Jes. 9:1-16, 11:1v., Jer. 23:5, 6, 33 :14-17.

Tot de weldaden

4°, die door deze Gezalfde aan zijn volk geschonken zullen worden, behoort allereerst de terugkeer uit het land van de ballingschap. Land, volk, koning en God behoren bijeen; het herstel van Israël begint daarom met terugkeer uit de ballingschap, Am. 9:14, Hos. 11:11, Mich. 4:6, Joel 3:1, Jes. 11:11, Jer. 3:18, Ezech. 11:17 enz. Die terugkeer zal volgens de schildering van Jesaja buitengewoon heerlijk zijn; de wildernis zal bloeien als een roos, bergen zullen geslacht en dalen gevuld worden; er zal een gebaande weg zijn, waarop ook de blinde

niet dwalen kan, 35:1-9, 41:17 20, 42:15, 16, 43:19, 20 enz. In dien terugkeer zal zoowel Israël als Juda delen, Am. 9:9-15, Hos. 1:11, 14 :2-9, Jes. 11:13, Jer. 3:6, 18, 31:27, 32:37 40, Ezech. 37:17, 47:13, 21, 48:1-7, 23-29. Maar aan deze verwachting beantwoordde de terugkeer uit de Babylonische gevangenschap slechts zeer ten dele. De na-exilische profeten (*de profeten in de tijd na de ballingschap {dcb}*) zien daarom in die terugkeer slechts een begin van de vervulling van de beloften, maken hun verwachting los van een terugkeer uit de ballingschap, en spreken, behalve Zach. 8:13, niet meer van de tien stammen; de teruggekeerden beschouwden zich als de vertegenwoordiging van het ganse Israël, Ezr. 6:17.

Trouwens vatten al de profeten

5° de terugkeer uit de ballingschap

tevens in ethische zin, als een bekering van Israël, op. Vergadering uit de volken en besnijdenis van het hart gaan samen, Deut. 30:3-6. Lang niet allen zullen terugkeren en zich bekeren tot de Heere; velen, de meesten zullen in het gericht, dat de dag van JHVH ook over Israël brengen zal, omkomen.

De Heere zal het huis van Jakob wel niet geheel verderven, maar Hij zal het toch schudden als in een zeef en de zondaars doen sterven door het zwaard, Am. 9:8-10. Als de Heere Israël en Juda terug brengt, zal Hij hen eerst in de woestijn leiden en daar met hen richten en de goddelozen uitzuiveren, Hos. 2:13, Ezech. 20:34v. Vele mannen zullen dan vallen, zodat zeven vrouwen één man zullen aangrijpen, Jes. 3:25—4:1. De verdelging is vast besloten, slechts een overblijfsel zal terugkeren, Jes. 4:13, 6:13 7:3, 10:21, 11:11. De Heere zal de kinderen van Israël dorsen en dan één bij één oplezen, Jes. 27:12. Hij zal de hoogmoedigen verdoen, maar een arm en ellendig volk doen overblijven, Zeph. 3:21, en zijn werk in het leven behouden, Hab. 3:2. Een uit een stad en twee uit een geslacht zullen terug gebracht, Jer. 3:14, twee delen zullen uitgeroeid maar het derde deel gelouterd worden, Zach. 13:8, 9. Maar deze overgeblevenen zullen dan de Heere tot een heilig volk zijn, dat Hij zich ondertrouwt in eeuwigheid, Hos. 1:10, 12, 2:15, 18, 22, Jes. 4:3, 4, 11:9. De Heere vergeeft hun alle ongerechtigheid, wast ben van al hunne onreinheid, geeft hun een nieuw hart, stort zijn Geest op allen uit, doet alle afgoderij en toverij uit haar midden verdwijnen, en richt een nieuw verbond met hen op, Mich. 5:11-14, Joel 2:28, Jes. 44:21, 23, 43:25, Jer. 31:31, Ezech. 11:19, 36:25 28, 37:14, . Zach. 13:2 enz. Een onreine zal er onder hen niet meer zijn, Jes. 52:1, 11, 12; allen zijn zij rechtvaardigen, Jes. 60:21, die, door God geleerd, Hem kennen, op zijn naam vertrouwen en geen onrecht doen of leugen spreken, Jes. 54:13, Jer. 31:31, Zeph. 3:12, 13. Alles zal er heilig zijn, tot zelfs de bellen van de paarden toe, Zach. 14:20, 21. Want de heerlijkheid van de Heere is over hen opgegaan, Zach. 2:5, Jes. 60:1, en God zelf woont onder hen, Ob. 21, Joel 3:17, Hos. 2:22, Zach. 2:10, 8:8 enz.

Deze geestelijke weldaden sluiten

6° voor de Oudtest. profetie

de verwachting in van het herstel van een tempel en eredienst.

Volgens Obadja zal er op Sion een ontkomen zijn; daar wonen de heilanden, die Israël beschermen en zijn vijanden richten zullen, vs. 17, 21.

Joel profeteert, dat de Heere op Sion wonen zal, Zijn heilige berg en dat Jeruzalem een heiligheid zal zijn, die niet meer voor vreemden toegankelijk en eeuwig van duur zal zijn, 3:17, 20.

Amos verwacht, dat de steden van Palestina herbouwd en bewoond en Israël er nimmermeer uit verdreven zal worden, 9:14, 15.

Micha verkondigt, dat, al zal Sion ook als een akker geploegd en Jeruzalem tot een steenhoop worden, 3:12, toch de berg van het huis van de Heere vastgesteld zal zijn op de top van de bergen, dat uit Sion de wet zal uitgaan en het Woord van de Heere uit Jeruzalem, en dat de Heere op Sion zal wonen, 4:1, 2, 7, 7:11.

Dezelfde gedachte wordt door Jesaja uitgesproken, 2:2, die er voorts nog aan toevoegt, dat Sion en Jeruzalem, koningschap en priesterschap, tempel en altaar, offeranden en feestdagen hersteld zullen worden, 28:16, 30:19, 33:5, 35:10, 52:1, 56:6, 7, 60:7, 61:6, 66:20-23.

Evenzo verwacht Jeremia, dat Jeruzalem herbouwd, de troon van de Heere aldaar gevestigd, en de eredienst in de tempel vernieuwd zal worden, 3:16, 17, 30:18, 31:38, 33:18, 21. Haggai voorspelt, dat de heerlijkheid van de tweede tempel groter zal zijn, dan die van de eerste, 2:6-10, en Zacharia verkondigt, dat Jeruzalem herbouwd en uitgebreid, dat priesterschap en tempel vernieuwd zal worden en dat God in Jeruzalem te midden van zijn volk wonen zal, 1:17, 2:1 5, 3:1-8. 6:9 15, 8:3v.

Maar door geen der profeten wordt dit beeld van de toekomst zoo minutieus uitgewerkt als door Ezechiël. Nadat hij in hfdst. 34-37 gezegd heeft, dat Israël en Juda weer door de Heere vergaderd, als één volk onder de enige herder uit Davids huis Hem ten eigendom aangenomen en met een nieuw hart en een nieuwe geest begiftigd zal worden, en dan in hfdst. 38 en 39 voorspeld heeft, dat Israël, in zijn land teruggekeerd, nog één laatste aanval van Gog uit Magog heeft te doorstaan, geeft hij in hfdst. 40-48 een uitgewerkte tekening van het Palestina van de toekomst.

Het land aan de westzijde van de Jordaan zal door evenwijdige lijnen verdeeld worden in bijna gelijke stroken. De bovenste zeven worden bewoond door de stammen Dan, Aser, Naftali, Manasse, Efraïm, Ruben, Juda, en de benen vijf door Benjamin, Simeon, Issaschar, Zebulon en Gad.

Tussen deze bovenste en benedenste delen van het land wordt een strook land afgezonderd voor de Heere. In het midden van deze 25000 el brede en lange strook ligt een hoge berg; en daarop is de met de heerlijkheid van de Heere vervulde tempel gebouwd, die 500 el in het vierkant bedraagt en door een ruimte van 500 el aan elke zijde is omringd. Daaromheen ontvangen de priesters, die allen zonen van Zadok moeten zijn, in het zuiden en de Leviëten in het noorden hun woonplaats van 25000 el lengte en 10000 el breedte, terwijl in het oosten en westen een gedeelte van de heilige strook toegewezen wordt aan de vorst.

De stad Jeruzalem is van de tempel gescheiden en ligt ten zuiden van het land, dat de priesters is toegewezen, in een vlakte van 25000 el lengte en 5000 el breedte. Aan elke zijde van de stad bevinden zich in de muur drie poorten, naar het getal van de stammen van Israël. Op de grote feesten komt heel Israël naar de tempel om te offeren, maar aan de Heidenen is de toegang tot de tempel verboden. Indien Israël zo naar Gods inzettingen leeft, zal het rijke zegen genieten; van onder de dorpel van de tempeldeur stroomt een beek, die voortdurend zich verdiept, het land vruchtbaar en zelfs het water van de dode zee gezond maakt; en aan haar oevers staat geboomte, welks vruchten tot spijs en welks bladeren tot genezing dienen.

Bij deze geestelijke weldaden komen

7° allerlei stoffelijke zegeningen.

Israël zal onder de vredevorst uit Davids huis in veiligheid wonen. Oorlog zal er niet meer zijn; boog en zwaard worden verbroken, Hos. 2:17, paarden en wagens verdaan, vestingen vernield, Mich. 5:9, 19, zwaarden tot spaden en spiesen tot sikkels geslagen, en allen zullen neerzitten onder hun wijnstok en vijgenboom, Jes. 2:4, Mich. 4:3, 4, want het koninkrijk is van de Heere en Hij is hun sterkte, Ob. 21, Joel 3:16, 17. Het land zal een buitengewone vruchtbaarheid ontvangen, zodat de bergen van zoete wijn druipen en van de heuvels melk zal vloeien; een fontein, uitgaande uit het huis van de Heere zal het dorre land bevochtigen en de woestijn in een Eden herscheppen; het boos gedierte zal verdreven zijn, vijanden zullen de oogst niet meer roven, en alle geboomte, te rechter tijd door malse regen verkwikt, zal overvloedig vruchten dragen, Am. 9:13, 14, Hos. 2:17, 20, 21, 14:6, Joel 3:18, Jes. 32:15-20, 51:3, 60:17, 18, 62:8, 9, 65:9, 22, Jer. 31:6, 12 14, Ezech. 34:14, 25, 26, 29, 36:29, 47:1-12, Zach.8:12, 14:8, 10.

Er zal zelfs een grote omkeer in heel de natuur plaats hebben; de dieren ontvangen een anderen aard, Jes. 11:6-8, 65:25, hemel en aarde worden vernieuwd en de vorige dingen niet meer gedacht, Jes. 34:4, 51:6, 65:17, 66:22; zon en maan worden veranderd, het licht der

maan wordt als de zon en het licht der zon wordt zevenvoudig versterkt, Jes. 30:26; ja zon en maan houden op, het wordt een enige dag, want de Heere zal zijn tot een eeuwig licht, Jes. 60:19, 20, Zach. 14:6, 7. En ook in de mensenwereld zal de verandering groot zijn.

Als Israël vergaderd zal zijn, zal Palestina van mensen gonzen, Mich. 2:12, 13; het zaad van de kinderen van Israël zal zijn als het zand van de zee, en vooral zal dat van Davids huis en van de levieten vermenigvuldigd worden, Hos. 1:10, Jes. 9:2, Jer. 3:16, 33:22. Vanwege de veelheid van mensen en beesten zal Jeruzalem niet te meten zijn en dorpsgewijze bewoond moeten worden, Zach. 2:1-4. Deze wonderbare vermeerdering heeft verschillende oorzaken. Vele Israëlieten zullen, als een gedeelte reeds teruggebracht is, naar Jeruzalem komen en in de zegen van Israël willen delen, Zach. 2:4-9, 8:7, 8, Jer. 3:14, 16, 18; ja, als de boden van de Heere die zegen onder de Heidenen bekend maken, zullen dezen de onder hen nog wonende Israëlieten in wagens en draagstoelen, met paarden, muil dieren en snelle lopers naar Jeruzalem brengen, Jes. 66:19, 20.

Verder zullen ook de gestorven Israëlieten in die zegeningen delen. Heel Israël kan gezegd worden, uit de dood in het leven te zijn teruggebracht, Hos. 6:2, 13:14, Jes. 25:8, Ezech. 37:1-14, maar bepaald verkondigen Jesaja, 26:19 en Daniël, 12:2, dat ook de verslagen Israëlieten zullen opstaan en althans voor een deel ten eeuwige leven zullen ontwaken. En eindelijk zullen ook alle burgers van het Godsrijk een hoge ouderdom bereiken. Er zal daar niet meer zijn een zuigeling van slechts weinige dagen, noch een oud man, die zijn dagen niet vol maakt, want wie sterft als een knaap zal honderd jaren oud worden, en de zondaar, die honderd jaren oud sterft, zal geacht worden, om zijne zonde door een vloek getroffen en daarom zoo vroeg gestorven te zijn, Jes. 65:20, cf. Zach. 8:4, 5. Ook zal er geen ziekte meer wezen en geen rouw en gehuil, 25:8, 30:19, 65:19, ja de Heere zal de dood vernietigen en verslinden tot overwinning, 25:8.

Eindelijk

8° zullen in die zegen van het Godsrijk ook de Heidenen delen.

Door heel de Oudtest. Profetie loopt de gedachte, dat God het bloed van zijn knechten aan zijn vijanden wreken zal. Aan verschillende volken, Philistea, Tyrus, Moab, Ammon, Edom, Assur, Babel, kondigen daarom de profeten Gods oordelen aan. Maar die oordelen strekken toch niet tot verderf maar tqt behoud der Heidenen; in Abrahams zaad worden alle volken der aarde gezegend.

Wel treedt bij de ene profeet meer de politieke zijde van deze onderwerping van de Heidenen onder Israël op de voorgrond, en bij een ander de godsdienstige, geestelijke zijde. Maar allen verwachten toch, dat de heerschappij van de Messias zich tot alle volken zal uitbreiden, cf. Ps. 2, 21, 24, 45, 46, 47, 48, 68, 72, 86, 89, 96, 98 enz.

Israël zal de Heidenen erfelijk bezitten, Am. 9:12, Ob. 17-21; zij zullen wel geoordeeld worden, Joel 3:2-15, maar al wie de naam van de Heere zal aanroepen, zal behouden worden, want op Zion ontkomt men, 2:32. De Heerser uit Bethlehem zal groot zijn tot aan de einden van de aarde en Israël tegen zijn vijanden beschermen, Mich. 5:3v., maar de Heidenen zullen toch naar Zion gaan, om de wegen van de Heere te leren, 4:1, 2.

Nadat de Heere alle goden van de volken verdelgd heeft, Zef. 2:4-11, 3:8, zullen de eilanden van de Heidenen zich voor Hem buigen, en zal Hij allen volken reine lippen geven, om Zijn naam aan te roepen, 2:11, 3:9.

Ethiopië zal de Heere geschenken brengen in Zion, Jes. 18:7, Egyptenaren en Assyriërs zullen Hem dienen, 19:18-25, Tyrus zal haar loon de Heere afstaan, 23:15-18, en allen volken zal Hij op Zion een vette maaltijd bereiden, 25:6-1 ja de knecht van de Heere zal ook tot een licht van de Heidenen zijn, de heerlijkheid van de Heere door Zijn boden ook onder de volken van de aarde bekend maken, en ook door dezen gediend worden; het huis van de Heere zal een bedehuis zijn voor alle volken; allen zullen daar offers brengen, de Heere aanbidden en naar Zijn naam zich noemen, en Israëls kudde weiden en zijn akkers bouwen, terwijl de Israëlieten zich als priesters geheel aan de dienst van JHVH wijden kunnen, 40-66 passim. Als Israël hersteld en Jeruzalem de troon van de Heere zal zijn, zullen aldaar alle Heidenen om de naam

van de Heere vergaderd worden, zich in de Heere zegenen en in Hem zich beroemen, Jer. 3:17, 4:2, 16:19 21, 33:9.

Alle volken zullen aan het eind erkennen, dat de Heere God is, Ezech. 16:61, 17:24, 25:5v., 26:6, 28:22, 29:6, 30:8v. Alle Heidenen zullen hun kostbaarheden naar Jeruzalem brengen en het huis van de Heere met heerlijkheid vervullen Hagg. 2:7-10. Zij zullen komen en zeggen: laat ons heengaan, om te smeken het aangezicht van de Heere; en tien mannen zullen de slip van een Joodse man grijpen en met hem willen gaan, omdat God met hem is, Zach. 2:11, 8:20 23, 14:16-19. Het volk der heiligen ontvangt de heerschappij over alle natiën der aarde, Dan. 7:14, 27.

Cf. de litteratuur, opgenoemd deel III 232 en voor de Messiaanse verwachtingen bij de Joden in Jezus' tijd: Schürer, Gesch. des jüd. Volkes im Zeitalter J. Chr. ate Aufl. II 496-556.

Bavinck IV, 58, 3.

3. Deze Messiaanse verwachtingen van het Oude Testament dragen, gelijk ieder direct inziet, een zeer eigenaardig karakter; zij bepalen zich tot een toekomstige zaligheid op aarde.

In het O. T. mag een enkele maal de gelovige zijn hoop uitspreken, dat hij na zijn dood in eeuwige heerlijkheid zal worden opgenomen, deze verwachting is individueel en staat op zichzelf; doorgaans richt het oog van de profetie zich naar die toekomst heen, waarin het volk Israëls onder de koning uit Davids huis veilig in Palestina wonen en over alle natiën van de aarde heersen zal.

Van een opneming van gelovigen aan het eind van de tijden in de hemel van de heerlijkheid is geen sprake, de zaligheid wordt niet in de hemel maar op aarde verwacht. In verband daarmee kent de Oudtest. profetie slechts één komst van de Messias.

Wel weet zij, dat de Gezalfde uit Davids huis geboren zal worden, als dit huis tot verval gekomen is, en dat Hij aan het lijden van zijn volk deel zal hebben, ja dat Hij als knecht van de Heere voor zijn volk lijden en zijn ongerechtigheden dragen zal; Hij zal een gans ander koning zijn dan de vorsten van de aarde, nederig, zachtmoedig, recht doende, zijn volk beschermend; Hij zal niet alleen koning maar tevens profeet en priester zijn. Maar de Oudtest. profetie scheidt in het leven van de Messias de staat van de vernedering en de staat van de verhoging nimmer vaneen; zij vat beide in één beeld saam; zij onderscheidt geen eerste en tweede komst en stelt de laatste, die ten gerichte is, niet geruime tijd na de eerste, welke ter behoudenis strekt.

Het is één komst, waarbij de Messias aan zijn volk de gerechtigheid en de zaligheid schenkt en het tot heerschappij brengt over alle volken van de aarde. Het rijk dat Hij komt stichten, is daarom ook het voltooide Godsrijk.

Zelf zal Hij wel als koning over zijn volk regeren maar Hij is dan toch niets meer dan een theocratisch koning, die niet eigenmachtig heerst maar in volstreckte zin Gods regering verwezenlijkt.

De Oudtest. profetie maakt geen onderscheid tussen een Christus- en een Godsregering; zij verwacht niet, dat de Messias uit Davids huis, na tijdelijk geregeerd te hebben, zijn koninkrijk aan God overdraagt; zij houdt de toekomst welke zij schildert in het Messiaanse rijk, niet voor een tussentoestand, die aan het einde voor een Godsregering in de hemel plaats moet maken; zij beschouwt het Messiaanse rijk als de eindtoestand en laat duidelijk het gericht over de vijanden, het afslaan van de laatste aanval, de verandering van de natuur, de opstanding uit de doden aan de stichting en bevestiging van dit rijk voorafgaan.

En dit rijk wordt door alle profeten geschetst in verven en kleuren, onder vormen en beelden, welke alle ontleend zijn aan de historische omstandigheden, onder welke zij leefden. Palestina zal hernomen, Jeruzalem herbouwd, de tempel met zijn offerdienst hersteld, Edom en Moab en Ammon, Assur en Babel onderworpen, aan alle burgers een lang leven, een rustig

neer zitten onder wijnstok en vijgenboom geschonken worden; het beeld van de toekomst is door en door Oudtestamentisch, het is geheel en al historisch en nationaal bepaald.

Maar in die aardse, zinnelijke vormen legt de profetie een eeuwige inhoud; de schaal wordt drager van een onvergankelijke kern, die ook in het O. Test. er soms door heen breekt.

Terugkeer uit de ballingschap en waarachtige bekering vallen samen; de religieuze en de politieke zijde van Israëls overwinning over de vijanden zijn ten nauwste verbonden; de Messias is een aards vorst maar ook een eeuwig koning, een koning van gerechtigheid, een eeuwig vader voor Zijn volk, een vredevorst, een priesterkoning; de vijanden worden aan Israël onderworpen maar erkennen daarin, dat de Heere God is en dienen Hem in Zijn tempel; deze tempel met zijn priesterschap en offerdienst zijn het zichtbaar bewijs, dat alle burgers van het rijk met een nieuw hart en een nieuwe geest de Heere dienen en wandelen in Zijn wegen; en de buitengewone vruchtbaarheid van het land onderstelt een ganse verandering van de natuur, de schepping van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont.

Het latere Jodendom bracht in deze Oudtest. verwachtingen allerlei wijzigingen aan. Van zijn politieke heerschappij beroofd en onder de volken verstrooid, begon het meer en meer rekening te houden met het toekomstig lot van de individuen en breidde zijn gezichtskring tot de mensheid en tot heel de wereld uit.

Israël zou wel eenmaal op grond van zijn eigen, wettische gerechtigheid door de Messias tot een politieke heerschappij over alle volken gebracht worden; maar dit Messiaanse rijk droeg een voorlopig, tijdelijk karakter en zou aan het einde plaats maken voor een rijk van God, voor een zaligheid van rechtvaardigen in de hemel, welke door de opstanding van alle mensen en door het algemene wereldgericht werd ingeleid.

De politieke en de religieuze zijde, welke in het profetische beeld van de toekomst ten nauwste verenigd waren, werden op die wijze uiteengerukt. Israël verwachtte in Jezus' dagen een zinnelijk, aards Messiasrijk, welks toestand in de vormen en beelden van de Oudtest. Profetie beschreven werd.

Maar deze beelden en vormen werden nu in letterlijke zin opgevat; de schaal werd met de kern, de zaak met het beeld, het wezen met de vorm verwisseld; het Messiaanse rijk werd een politieke heerschappij van Israël over de volken, een periode van uitwendige voorspoed en bloei. En aan het eind daarvan had eerst na de algemene opstanding het wereldgericht plaats, waarbij een ieder geoordeeld werd naar zijn werken en òf de zaligheid in de hemel tot loon òf de pijniging in de gehenna tot straf voor zijne daden ontving. Op die wijze ontstond de leer van het Chiliasme.

Wel blijft een groot gedeelte van de Joodse apocriefe litteratuur nog bij de Oudtest. verwachtingen staan. Maar vaak, vooral in de Apoc. van Baruch en in het vierde boek van Ezra, komt toch de voorstelling voor, dat de heerlijkheid van het Messiaanse rijk de laatste en de hoogste niet is, maar na een bepaalde tijd, die menigmaal berekend en in de Talmud bijv. op 400 of op 1000 jaren gesteld wordt, voor de hemelse zaligheid van het Godsrijk plaats zal maken.

Het Chiliasme is dus niet van christelijke maar van Joodse en voorts ook van Perzische oorsprong, – zie boven bl. 426.

Het berust altijd op een compromis tussen de verwachtingen van een aardse en van een hemelse zaligheid en tracht de Oudtest. profetie in die zin tot haar recht te laten komen, dat het door haar een aards Messiasrijk voorspeld acht, hetwelk na een bestemde tijd door het Godsrijk vervangen zal worden. De sterkte van het Chiliasme schijnt nu wel het Oude Testament te zijn, maar feitelijk is dit niet zo; het Oude Testament is beslist niet chiliastisch, het

tekent in het Messiasrijk het voltooide Godsrijk, dat zonder einde is en eeuwig duurt, Dan. 2:44, en dat door gericht, opstanding en wereldvernieuwing wordt voorafgegaan. Desniettemin vond het bij de Joden en ook bij vele Christenen geloof en kwam telkens weer op, als de wereld haar Godvijandige macht ontwikkelde en de kerk deed lijden onder vervolging.

In de oudste tijd treffen wij het aan bij Cerinthus, in het testament van de XII patriarchen, bij de Ebionieten, bij Barnabas, Papias, Iræneus, Hippolytus, Apollinaris, Commodianus, Lactantius, Victorinus.

Maar het Montanisme maande tot voorzichtigheid; Gnostieken, Alexandrijnse theologen en vooral ook Augustinus bestreden het ten sterkste, en de veranderde toestand van de kerk, die de wereldmacht overwonnen had en zichzelf hoe langer hoe meer voor het Godsrijk op aarde hield, deed het langzamerhand geheel uitsterven. Bij vernieuwing kwam het op vóór en tijdens de Reformatie, toen velen Rome als de valse hoer en de paus als de antichrist gingen beschouwen; het herleefde bij de Wederdopers, de Davidjoristen, de Socinianen, en stierf sedert niet meer uit, hoewel de officiële kerken het verwierpen.

De politieke beroeringen, de godsdienstoorlogen, de vervolgingen, de sektarische bewegingen schonken er telkens nieuw leven aan.

In Bohemen werd het gepredikt door Paul Felgenhauer en Comenius;

In Duitsland door Jakob Böhme, Ezechiël Meth, Gichtel, Petersen, Horche, Spener, J. Lange, S. König;

In Engeland door Joh. Archer, Newton, Joseph Mede, Jane Leade en vele Independenten; (*waarom noemt hij John Bunyan en Gill niet? {dcb}*)

In Nederland De Labadie, Ant. Bourignon, Poiret enz.

Zelfs Gereformeerde theologen neigden tot een gematigd Chiliasme, zoals Piscator, Alsted, Jurieu, Burnet, Whiston, Serarius, Coccejus, Groenewegen, Jac. Alting, d'Outrein, Vitringa, Brakel, Jungius, Mommers e. a.,

cf. H. Brinck, Toetssteen der waarheid_ en meeningen 1691 bl. 656v. Voetius, Disp. II 1266-1272. Maresius, Syst. Theol. VIII 38. Moor VI 155. M. Vitringa IX. Marck, Expectatio gloriae futurae Jesu Christi, 2 tomi, L. B._1730.

In de 18e en 19e eeuw vond het onder de druk van de maatschappelijke en staatkundige revoluties niet alleen ingang bij de Swedenborgianen, de Darbysten, de Irvingianen, de Mormonen, de Adventisten enz., maar werd het na de realistische richting, ingeslagen door Bengel, Oettinger, Ph. M. Hahn, J. M. Hahn, Hasenkamp, Menken, Jung-Stilling, J. F. von Meyer enz. ook omhelsd door vele theologen in de kerken van de Reformatie zoals:

Rothe, Theol. Ethik § 586 f.

Hofmann,

Weiss. U. Erf. II 372 f.

Delitzsch, Die bibl. proph. Theol. 6 f.

Beck, Christl. Gl. II.

Auberlen, Der Prophet Daniel and die Offenb. Joh. 2e Aufl 1857 S. 372 f.

Martensen, Dogm. § 280.

Lange, Dogm. 111271 f.

Luthardt, Die Lehre v. d. letzten Dingen 3 1885. Komp. d. Dogm. § 76.

Frank, Chr. Wahrh. II 463 f. Vilmar, Dogm. II_307.

Ebrard, Dogm. § 572 f.

Oosterzee, Dogm. § 146.

Saussaye, cf. mijne Theol. v. Ch. d. 1. S. 71.

Bogue, Redevoeringen over het duizendj. rijk, Gron. 1825.

Guers, Israëls toekomst en herstel benevens een schets van het duizendj. rijk Amst. 1863.
John Cumming, De groote verdrukking Amst. 1861. Id. De verlossing nabij 1862. Id. De duizendj. rust 1863. Id. Beschouwingen over het duizendj. rijk 1866 enz.
Seiss, De komende Christus, Brussel 1892.
Art. Chiliasmus in Herzog 8 3, 805-8 17 en de daar aangehaalde litt.

Opmerkingen dcb.

En omdat Bavinck het chiliasme verwerpt en dus tevens de door hem genoemde theologen, gaat de Gereformeerde Gezindte liever in zijn dwaalspoor verder, dan dat zij een onafhankelijk onderzoek instelt van wat de Schrift werkelijk leert.

Maar wat inconsequent wordt geredeneerd. Als het O.T. alles in beelden zou schetsten, waarom wordt dan Ps 22 en 69 niet als beeldend gezien; en waarom Jesaja 53 niet zo aangeduid?

Welke consequenties heeft het hellenistisch gedachtegoed? De vergeestelings theologie! Dat er gemeenten ontstonden waarin een vrijzinnig Bijbels beeld wordt gepredikt.

Dat op de synode van Assen in 1926 uitspraken moesten worden gedaan i.z. de kwestie Geelkerken, die betwijfelde of er in het paradijs een echte boom van kennis van goed en kwaad en een boom van het leven hadden gestaan en of de slang inderdaad echt gesproken had.

Hoewel Geelkerken veroordeeld werd, en later als predikant afgezet, werd in 1968, deze synode uitspraak ongedaan gemaakt, door een verzoeningsdienst o.l.v. ds J.J. Buskes.

Dus mag men in de Gereformeerde Kerken ná 1968 en in hun samengaan met Lutherse en Hervormden in de PKN, twijfelen aan de letterlijkheid van de Heilige Schrift.

Zo doet dr. ir. J. de Graaf, als hij het gegeven van Jona, opgeslokt door een vis betwijfelt als letterlijk gebeurd. Ten spijt van Jezus' verwijzing naar dit gebeuren als een letterlijk feit.

Zo doet ook Andries Knevel over de Schepping, die hij ziet als niet gebeurd volgens het Bijbelse gegeven, maar als een door God geleid evolutionair proces. Dit theïstisch evolutionair denken brengt de Heilige Schrift in diskrediet.